

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

28. De natura Iræ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

sterio : iam illud ; quam toruum , & mi-
max:

*Nemo cum suo gaudio meum contristabit ani-
mum:*

*Illu ego acerbas, & funestas preparo nuptias.
& cetera. Eodem spiritu Sophocles,*

*Ἴτ' ὁ χαλεπὸν πολέμιος Ἐπινύβης,
Φέβειός, καὶ φέβειός, πᾶνδύμῳ σφαιρῶ.*

Ita, ὁ veloces, & ultrices furia,

*Gustate, nec parcite uniuerso exercitui, & reli-
qua.*

Sed, qui omnium tragicorum ingenia ex-
prelsit, & sepe vicit Seneca, quantus est, &
quam felix in istis imaginibus? quis hic poeta
mentem vehementi quodam turbine affla-
tam rapi, & torqueri non dicet?

— Audite hoc scelus,

*Quocumque dissugissis, audite inferis
Audite terra, necq; Tartarea graui.*

Et astra nube, vocibus nostris vaca.

*Et, Conuulsu mundam, bella ventorum vindi-
que*

*Committere, & omni parte violentum in-
sona.*

Et, Non sic furore cessit extinctus pudor,

Populos ut omnes impio aspectu fugem.

Arma, arma, Theſeu, flagio prope re mihi,

Referre manibus tela: si remanet furor,

Pater recede, mortu inueniam viam.

& cetera infinita

Neque verò istis etiam aculeis, quanquam
mitiori vir ingenio, vacat Virgilius. Hæc ge-
nerosam, & amarulentam iram sapiunt.

*Sanguine Troiano, & Rutulo dotabere Vir-
go:*

Et Bellona manet te pronuba: nec face tantum

Cisseu pragnans, ignes enixa iugales.

*Quin idem Veneri parvus sius, & Paris
alter,*

*Funesta quo iterum recidissis in Pergama ca-
da.*

Certe excellunt in istis motibus poetæ, tum
furore infuso, tum argumenti libertate.

Non omnia licent oratoribus, qui Musas
colunt seueriores, multa tamen à poetarum
gente in isto genere expressere: & Marcus
quidem Tullius, Tragicorum assidua lectio-
ne peccus compleuit suum: Demosthenes tan-
tus in affectibus poetarum imitator fuit, vt
illi etiam interdum versus graues, & iracundi
exideret. Atq; ita ingenium formatur à poe-
tis, sed postea oratoria falce refecanda sunt

permulta, & ciuiliſ prudentiæ adiumentis em-
manda, quæ affectuum cognitio, & tractatio-
nis modus suggeret.

De natura Ira.

CAPVT XXVIII.

[Gneus hic est, & vehemens affectus,
ἀμαχὸς καὶ ἄμικτος, vt appellatur à Plato-
ne, qui nisi rationis frænis coercetur, quan-
tas solet excitare tragædias! Hæc autem
erit optima iracundiæ ratio, si à virtutis a-
more proficiatur, & in improborum vi-
tia potius, quam ipsos homines excandef-
cat.

D. Augustinus epist. 115. ad Nebridium, ita
de hoc affectu est philosophatus.

[Ita, est turbulenti appetitus auferendi
ea, quæ facilitatem actionis impediunt. Itaque
plerumque non hominibus tantum, sed cala-
mo irascimur in scribendo, eumque collidi-
mus, atque frangimus: & aleatores reſſeris, &
pictores penicillo, & cuique instrumento qui-
libet, ex quo difficultatem se pati arbitrat.
Hac autem assiduitate irascendi fel crescit:
etiam medici affirmant. Cremento autem fel-
lis, rursus, & facile, & prope nullis causis exi-
stentibus irascimur.]

Definitur ab Aristotele appetitio cum do-
lore coniuncta, eius quæ sperari potest vltio-
nis, propter apertum, aut certe existimatum
noſtri, noſtrorumque contemptum.

Primum appetitio est, & ea vehemens, at-
que incitata. Deinde cum dolore: Grauior
enim intimis præcordijs affliguntur irati, vt
ipla videantur peçtora rumpere, quod diferte
notat Lucretius.

Sed calidus plus est oſſis, quibus acra corda,

Iracundaq; mens facile efforueſcit in ira:

Quo genere in primis vis est violenta leonum:

*Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gemen-
tes,*

Nec capere irarum fluctus in peçtore possunt.

Quem dolorem satis indicat vultus teretis,
nunc subito, retroſum sanguine fugato ex-
palleſcens, nunc in os omni colore, ac spiritu
verſo subrubicundus, & cremento ſimilis, ve-
nis tumentibus, oculis nunc trepidis, & exilli-
cantibus, nunc in vno obtutu defixis, & hæc

D d d 3 rca

Senec. in
Thyſta.

In Herculo
ſuente.

Virg. 7.
Æneid.

ipid. in
aa.

Ariſt. 2.
Rhetor.

Lucret. libr. 3.

Seneca l. 1.
de ira.
D. Greg.
Nyss. de 8.
beatitud.
Homerus
Iliad. 18.
D. Damasc.
l. 2.
Orthod.
fid. c. 16.

rentibus, &c. quæ à Seneca lib. 9. de ira, & D. Gregorio Nysseno, de octo beatitudinibus, fufius describuntur.

In hoc tamen doloris æstu micillat spes vltionis, aliquo sensu iucunditatis: quam ob causam Homerus non nihil etiam mellis tribuit iracundiz.

Diuiditur porò ira à Diuo Damasceno in tres species: Prima appellatur *χολή*, & *χόλη*, quam bilem & indignationem vertit, quæ excitari solet, cum quis ob leue dictum aut factum statim exardescit; qui affectus cum cupiditate vltionis mixtus est, placaturque facilius.

Secunda est *μῆνις* (vbi perperam nonnulli *μῆνις* legunt) Iracundia est permanens & diuturna, qualis ea quæ in Achille describitur ab Homero, tot heroum funeribus, & miserima Græciæ ingemiscens clade vix satiata.

Tertia ab eodem appellatur *νόσος*, & *νόσος*, quæ (inquit) ira est reposita, ac recondita, vltiscendi occasionem captans; in quo certe eadem ferme est, ac *μῆνις*.

Alij non *νόσος*, sed *μῆνις* tertio loco ponunt, quam Eustatius *ὀργὴν ἰσχυρὰν* iram prorsus à mente alienatam, præcipitem, insanam; Latini, furorem nominant: & talis est ea quæ à Gregorio Nysseno cum energumensorum affectibus comparatur.

Eadem enim (inquit) iratis, quæ Energumenis accidunt. Sanguine diffusi ac distorti eorum qui à Dæmone torquentur, sunt oculi, lingua præceps, voces præruptæ, ac latranti similes, quassatio capitis, manuum stolidi motus, pedes instabiles, totius corporis concussio. Hæc sunt irato & dæmoni communia. Hoc vno duntaxat differunt, quòd vnum voluntarium malum est, alterum non est.

De causis iræ, & quæ ad iracundiam proclines.

CAPVT XXIX.

Iræ causas, ingeniosè, vt solet, & feliciter, est persequutus Aristoteles, libro secundo Rhetoricorum.

Sex sunt (inquit) præcipuè, quæ iratos afficiunt, dolor, impedimentum, vehemens cupiditas, despicientia præsentis status, offensio

præter expectationem, quædam circumstantiæ. Vnde sex genera eorum colligit, qui facilius irascuntur:

Primum est, eorum qui dolent propter aliquam despicentiam; quæ causa iræ maxima est, & cæterarum omnium origo. Quò autem quisque vel dignitate clarior est, vel gloriæ cupidior, eò magis despectus irritatur.

Hinc illæ querimoniz Iunonis apud Senecam in Hercule furente, & apud Virgilium.

Ast ego, quæ diuim incedo reginam!

Cuius rei memorabile est ira Narsetis argumentum: cum enim ille animosus Eunuclus, & rei militaris gloria præstantissimus, Totilam Gothorum Regem, Martio vigore & spiritum planè ingentem debellasset, mox incondantis fortunæ ludò iactatus, non modò Italiæ præfectura spoliatus, sed à Sophia Imperatrice impotentis animi formica probris concussus est: Quippe illa dicebat,

Narsetem ad pensa & lanæ esse relegandum.

Quæ vox nimis petulaenter effusa, egregij spiritus & roboris ducem, mirum in modum efferauit. Nec mora se Iustino Imperatori, & Sophiæ eius vxori eam telam orlurum dixit, quam nulla eorum vis aut industria posset retexere: quod scilicet, cum Longobardos à regionis suæ squallore, ad fertiles Italiæ campos euocauit: quorum armis magna Italiæ pars Imperatori detracta est, tantum veneni habuit muliebri calumnia.

Secundum: qui in rebus suis aliquo afficiuntur impedimento, siue aperte quis obstat, & refragetur, siue cum possit, minimè faueat: vt si quis sitienti potum denegat, aut famelico panem.

Tertium: Ad iram propensissimi sunt, qui vehementi aliqua cupiditate trahuntur, vt ægrotantes, paupertate laborantes, sitientes, amantes, *genus irritabile*.

Quartum: quorum præsens status despiciunt, vt ægrotans, in ijs quæ pertinent ad morbum: paupertate laborans, in ijs pertinent ad paupertatem: Bellator in his quæ ad bellum. Cuius contemptus manifestissima sunt exempla. Quibus enim furijs agitur Philoctetes apud Pœtas, ob morbum despectus, & à Græcorum exercitu se iunctus: Quibus iræ motibus obnoxij sunt, qui ob vitium aliquod corporis, aut notam deformitatis, irridentur: Coraelius Senator, cum à Domitio Corbulong struthiocamelus depilatus vocaretur,

IA COB-